

MADE IN RURAL – ANTREPRENORiat, MEȘTEȘUG ȘI DEZVOLTARE RURALĂ

Adrian Secal ^[1]

Rezumat

Proiectul „MADE in RURAL - Dezvoltare economică rurală prin revitalizarea tradițiilor populare și exploatarea potențialului economic non-agricol” este un proiect implementat de Fundația World Vision România care a urmărit, în perioada aprilie 2014 – decembrie 2015, propunerea unui model de dezvoltare economică și socială a comunităților rurale prin susținerea și dezvoltarea antreprenoriatului și a meșteșugurilor tradiționale, alături de facilitarea accesului pe piața muncii a persoanelor din categorii vulnerabile prin formare profesională și servicii integrate de ocupare.

Bugetul investit pe durata celor trei ani a fost de aproximativ 16.296.533,5 lei, prin intermediul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, Domeniul Major de Interventie 5.2.

În cadrul proiectului au fost implicate 2.155 de persoane aparținând categoriilor vulnerabile din spațiul rural a 11 județe din aproape toate regiunile de dezvoltare ale țării, dintre care au fost sprijinite în accesarea unui loc de muncă 348 de indivizi, au beneficiat de consiliere și orientare profesională 2.005 persoane, 1.667 de persoane au fost certificate într-o meserie care să le asigure cele mai bune șanse de angajare. Au fost oferite, de asemenea, 189 de premii în valoare a câte 10.000 lei net pentru dezvoltarea de mici afaceri la sat, fiind create 18 Ateliere de Creație și Meșteșug și fiind susținută înființarea a 15 Asociații de meșteșugari la nivel local care să ofere posibilitatea acestora de a promova și susține dezvoltarea meșteșugurilor tradiționale locale.

Cuvinte cheie: *antreprenoriat rural, ocupare și formare profesională, afaceri la sat, antreprenoriat social, meșteșuguri tradiționale, dezvoltare comunitară*

1. Contextul inițierii proiectului

Spațiul rural românesc, din perspectiva dezvoltării capitalului uman, este caracterizat printr-o slabă dezvoltare a inițiativelor antreprenoriale și o lipsă acută a oportunităților de ocupare. Conform Planului de dezvoltare Rurală 2014-2020, în România rurală în 2012, lucrătorii pe cont propriu și familiali neremunerați din rural

[1] Manager proiect, Fundația World Vision România, București, adrian_secal@wvi.org.

reprezentau 89% din totalul populației ocupate în agricultură, respectiv 60,3% din total populație activă, acest aspect fiind asociat agriculturii de subzistență (Programul Național de Dezvoltare Rurală pentru perioada 2014 – 2020, 2016, p. 54).

În ceea ce privește șomajul, în 2012 erau înregistrați 5,1% șomeri în spațiul rural, dintre care 15,9% șomeri tineri iar 34,2% din populației din rural fiind inactivă (<http://statistici.INSSE.ro>).

În contextul în care, la finalul anului 2011 erau active doar 18,1% IMM-uri în domeniul non-agricole, cu o rată a creditării IMM-urilor rurale de 4% din totalul creditelor acordate întreprinderilor la nivel național în 2012 (Programul Național de Dezvoltare Rurală pentru perioada 2014 – 2020, 2016, p. 52), spațiul rural rămâne un areal în care inițiativele antreprenoriale sunt cvasi-inexistente, fiind captiv într-o dilemă a dezvoltării economice bazată în mare parte pe agricultura de subzistență sau semisubzistență, dar fără șanse reale de creștere organică, contribuind astfel la accentuarea clivajelor față de urban și o accentuare masivă a stării de sărăcie a populației.

În acest context, proiectul „MADE în RURAL - Dezvoltare economică rurală prin revitalizarea tradițiilor populare și exploatarea potențialului economic non-agricol” a venit să completeze tipul de intervenție al Fundației World Vision România în domeniul dezvoltării comunitare, punând accentul pe latura economică și a coeziunii sociale în sprijinul celor mai vulnerabile categorii de persoane – femei și persoane casnice, agricultori de subzistență, șomeri de lungă durată sau șomeri tineri.

Pornind de la experiența a două proiecte anterioare cu specific asemănător, Atelierul de meșteșuguri implementate în regiunile Sud-Vest Oltenia și Nord-Vest, prin MADE în RURAL World Vision a propus un model de intervenție integrată la nivel național, punând accentul pe susținerea antreprenoriatului rural non-agricol ca modalitate de creștere economică și creare de oportunități de ocupare și pe susținerea și dezvoltarea meșteșugurilor tradiționale, ca element distinctiv specific comunităților rurale.

2. Scopul și activitățile proiectului

Scopul proiectului a fost dezvoltarea capitalului uman și creșterea ocupării persoanelor din mediul rural, prin revitalizarea tradițiilor populare și exploatarea potențialului economic non-agricol al mediului rural, promovând și favorizând procesul de dezvoltare

economică rurală prin valorificarea resurselor locale și creșterea abilității comunităților de a diminua vulnerabilitățile existente.

Modelul propus a vizat adresarea problemelor și oportunităților de dezvoltare a spațiului rural, plecând de la investiția în principala resursă din comunitatea rurală, oamenii, până la investiția în structuri economice, cu potențial de generare de venit pe termen mediu și lung. Astfel, activitățile implementate au vizat trei sectoare principale: (1) oferirea de servicii integrate care să faciliteze accesul pe piața muncii a persoanelor din categorii vulnerabile, respectiv servicii de orientare și consiliere profesională, formare și mediere în vederea găsirii unui loc de muncă; (2) dezvoltarea antreprenoriatului prin acțiuni de formare specifice și susținerea inițiativelor prin acordarea unui capital de start-up în valoare de 10.000 lei net și (3) susținerea dezvoltării meșteșugurilor prin oferirea de calificări specifice în domeniu, inclusiv, prin amenajarea și dotarea de ateliere de creație și meșteșug.

Serviciile integrate de ocupare au fost asigurate prin intermediul a 16 experți ai World Vision România, cu sprijinul experților partenerilor proiectului, Asociația pentru Susținerea Dezvoltării Rurale ASDR Dezmir și SC Ascendo SRL, atât în domeniul orientării și medierii profesionale, cât mai ales în oferirea de cursuri de formare. Principalul serviciu acordat a fost cel de informare și consiliere profesională, de care au beneficiat un număr de 2.005 persoane la nivel național. Formarea profesională, atât pentru dobândirea de competențe, cât și pentru oferirea posibilității calificării în domenii non-agricole solicitate de piața de muncă locală sau regională a fost un al doilea serviciu oferit, în urma căruia 1.667 de persoane au fost certificate în meserii cum ar fi: lucrător în pensiuni turistice, lucrători comerciali, confecționeri, operatori mașini sau țesătorie și meșteșug tradițional. Medierea profesională a constituit un alt serviciu oferit beneficiarilor, ce a constat în sprijinirea acestora în a se pregăti și a accesa un loc de muncă, etapă care a condus la angajarea a 348 de persoane pe durată nedeterminată.

Dezvoltarea antreprenoriatului rural a constituit un al doilea element esențial al proiectului, fiind propuse trei tipuri de acțiuni specifice, respectiv: formare profesională în vederea dobândirii de competențe antreprenoriale pentru 756 de persoane, sprijin pentru înființarea de noi afaceri la sat pentru 189 de persoane în baza unor planuri de afacere, un total de aproximativ 1,9 mil lei (425.000 EUR) și servicii de consultanță specifice acordate întreprinderilor înființate, atât din punct de vedere juridic, cât și al dezvoltării și implementării

planurilor de afacere finanțate. Au fost, astfel, înființate mici afaceri în domenii cum ar fi: țesătorie tradițională, tâmplărie, croitorie, service auto, frizerie și coafură sau procesare fructe și legume.

Susținerea dezvoltării meșteșugurilor tradiționale a constituit al treilea pilon esențial de intervenție, punând accentul atât pe dezvoltarea expertizei și competențelor specifice (cursuri specifice de formare în domeniu), cât și pe creșterea capitalului social prin identificarea și promovarea specificului tradițional local. În acest sens, au fost certificate în domeniul țesătoriei 532 de persoane și au fost amenajate și dotate 18 Ateliere de Creație și Meșteșug. În același timp, a fost sprijinită crearea și înființarea a 15 Asociații ale meșteșugarilor, ca structuri de economie socială, asociații care au avut în vedere administrarea Atelierelor și facilitarea implementării activităților de meșteșug, inclusiv prin promovarea și vânzarea produselor realizate de către membrii sau angajații acestora.

De asemenea, prin intermediul proiectului a fost actualizată interfața platformei de promovare a produselor tradiționale Târgul de la Sat – www.targuldelasat.ro – pentru a permite mai multor persoane să își poată crea un profil online și un cont care să faciliteze accesul către potențiali clienți. În vederea unei reprezentări la nivel național a intereselor meșteșugarilor, prin intermediul proiectului a fost înființată și o Rețea a Meșteșugarilor Rurali, formată atât din organizații reprezentative la nivel local, cât și organizații care oferă sprijin și suport acestora.

În luna decembrie 2015, în cadrul proiectului a fost organizat un Târg de Promovare al Produselor Meșteșugărești în București, Promenada Mall, la care au participat reprezentanți ai tuturor asociațiilor de meșteșugari participante la proiect, eveniment care a constituit și un punct de final de proiect alături de Conferința „MADE IN RURAL – oportunități de ocupare și antreprenariat pentru spațiul rural”.

3. Implicarea beneficiarilor

Proiectul „MADE in RURAL” a fost special creat pentru a permite o implicare graduală a beneficiarilor, de la participarea la sesiuni de informare, la participarea la cursuri de formare și sesiuni de consultanță pentru dezvoltarea de afaceri, la implicarea în diferite forme de dezvoltare a inițiativelor de afaceri.

Pe parcursul celor 20 de luni de implementare, alături de echipa de proiect, beneficiarii au trecut prin mai multe etape de dezvoltare la nivel personal, fiind provocați să renunțe la identificarea cu vulnerabilitățile și condițiile nefavorabile în care trăiesc și să-și asume în schimb responsabilitatea în ceea ce privește dezvoltarea personală și profesională. În cazul a peste 180 de persoane, sprijinul acordat le-a dat curajul necesar pentru a începe o inițiativă antreprenorială care nu doar să le asigure lor o sursă de venit, dar și să poată oferi la rândul lor o oportunitate de angajare pentru alte persoane care se află în situații de dezavantajare.

Pe parcursul întregului proiect s-a pus accentul pe implicarea activă a participanților în activitățile propuse prin crearea de condiții incluzive, de siguranță și de încredere reciprocă între aceștia și membrii echipei, ajungând ca, spre finalul proiectului, aceștia să depășească statutul de beneficiari și să își asume rolul de parteneri ai World Vision în eforturile de dezvoltare a comunităților din care ei înșiși fac parte.

4. Rezultatele proiectului

În conformitate cu contractul de finanțare, World Vision România și-a asumat prin proiectul „MADE in RURAL” o serie de indicatori specifici POSDRU DMI 5.2, respectiv implicarea a 2.155 beneficiari, formare profesională și certificare pentru un număr de 1.667 persoane, sprijinirea identificării unui loc de muncă și angajare pentru un număr de 348 de persoane și sprijin în dezvoltarea de afaceri la sat pentru un număr de 189 de persoane.

Ca apartență la grupuri vulnerabile, din cei 2.155 de beneficiari, 75 au fost persoane aflate în căutarea unui loc de muncă, 298 persoane inactive, 1.455 persoane ocupate în agricultura de subsistență, 35 șomeri de lungă durată și 38 șomeri tineri.

Dincolo de acești indicatori, prin proiect s-a urmărit și crearea de condiții de sustenabilitate pentru comunitățile în care World Vision Romania a investit prin dotarea și amenjarea celor 18 Ateliere de Creație și Meșteșug, alături de o rețea națională a meșteșugarilor din rural care să le ofere reprezentantivitate și sprijin pentru dezvoltarea ulterioară.

Sprijinul acordat pentru înființarea și dezvoltarea unor structuri de economie socială, sub forma unor asociații de meșteșugari, a venit ca un răspuns la nevoile și cerințele identificate pe parcursul proiectului, fiind unul dintre rezultatele neprevăzute inițial, dar care au avut un

impact pozitiv în ceea ce privește posibilitatea de lăsa comunităților un mijloc prin care să continue susținerea și dezvoltarea meșteșugurilor locale.

Astfel, 15 asociații s-au dezvoltat pe parcursul proiectului, implicând în total peste 80 de persoane, cea mai mare parte a acestora provenind din rândul beneficiarilor de proiect, alături pe alte persoane interesate din comunitățile rurale specifice care și-au oferit ajutorul și expertiza.

Alături de alte două asociații deja existente, acestea au preluat în folosință 17 Ateliere de Creație și Meșteșug pentru a continua activitatea de învățare a meșteșugurilor de către persoanele interesate, astfel încât acestea, ulterior, să poată crea produse specifice de o calitate ridicată pentru a le oferi potențialilor clienți.

Platforma online de promovare a produselor meșteșugărești Târgul de la Sat - www.targuldelasat.ro este la rândul ei un mijloc prin care World Vision România facilitează relația dintre potențialii clienți și meșteșugarii și producătorii tradiționali din rural, oferind posibilitatea acestora din urmă de a și face un cont în care să își prezinte produsele specifice și informații necesare pentru a putea fi mai ușor contactați (localitate, județ, poziționare pe hartă, telefon și email).

Pentru a documenta impactul avut în ultimile două luni de proiect a fost realizat un studiu care a urmărit cele trei direcții principale de activitate, respectiv ocuparea, antreprenoriatul rural și rolul meșteșugurilor în dezvoltarea comunităților. Rezultatele acestui studiu au fost prezentate și dezbătute în cadrul conferinței finale de proiect, „MADE in RURAL – oportunități de ocupare și antreprenoriat pentru spațiul rural” și sunt disponibile pe site-ul proiectului, www.madeinrural.ro.

5. Resurse umane, materiale și financiare implicate

Proiectul, implementat în 11 județe din șapte regiuni de dezvoltare, a implicat opt echipe regionale susținute de echipa de management și administrativă, echipe care au avut o structură formată din facilitatori rurali, prezenți în fiecare localitate de intervenție, în total aproximativ 30 de persoane, experți în domeniul consilierii și medierii profesionale (16 persoane), experți în recrutarea și implicarea grupului țintă (opt persoane) și coordonatori regionali (opt persoane), în acest mod asigurându-se o intervenție centrată pe specificul local.

Echipa World Vision România a fost sprijinită în implementare și de către experții partenerilor din proiect, ASDR Dezmir și Ascendo SRL, care au susținut în mare parte activitățile de formare profesională cu sprijinul formatorilor prezenți în fiecare regiune de implementare.

Cu un buget de aproximativ cinci milioane de euro, proiectul a avut la dispoziție toate resursele materiale și financiare necesare, dimensionate pentru acoperirea nevoilor activităților specifice și atingerii indicatorilor propuși.

6. Obstacole și lectii învățate

În lucrul cu persoane aparținând categoriilor vulnerabile, cele mai puternice obstacole sunt constituite de status-quo-ul cu care acestea s-au obișnuit, fiind convinși în mare parte că este imposibil pentru ei să își depășească limitele personale și profesionale și să devină, ca persoane, mai mult decât statusul social cu care s-au identificat.

De asemenea, un alt factor cu impact negativ asupra schimbării comportamentelor persoanelor care se auto-identifică a fi vulnerabile și în spargerea cercului sărăciei este lipsa încrederii în abilitățile și competențele proprii și în fezabilitatea unui tip de sprijin și asistență care îi pot ghida într-un astfel de proces.

Ca experți, lovindu-ne de realitățile multiple în care satul românesc trăiește, cel mai important aspect a fost găsirea celor mai potrivite metode de abordare a schimbării, dincolo de procedurile și standardele unui proiect implementat din fonduri structurale, metode care să pună în valoare atât abilitățile și expertiza profesională a echipei, cât mai ales identificarea și valorificarea potențialului fiecărui beneficiar și comunități în parte.

Trecerea de la beneficiar la partener în procesul de dezvoltare personală și profesională a persoanelor implicate în proiect a constituit o provocare atât pentru cei care aparțineau grupurilor vulnerabile, cât și pentru membrii echipei de proiect, aceștia din urmă devenind pe parcursul timpului mentori și suporteri ai celor care, cu puține luni în urmă, reprezentau grup țintă.

Implicarea și sprijinul oferit de autoritățile locale au fost determinante pentru asigurarea condițiilor potrivite pentru implementarea proiectului „MADE in RURAL”, acestea oferind atât spațiile necesare desfășurării activităților specifice de informare, consiliere și mediere profesională, cât și locațiile necesare pentru

înființarea, amenajarea și dotarea Atelierelor de Creație și Meșteșug care funcționează, în majoritatea lor, în spațiile puse la dispoziție de comunitate – vechi școli, cămine culturale, încăperi neutilizate din principalele clădiri administrative etc.

Pentru organizație, proiectul „MADE in RURAL” a constituit o importantă lecție învățată, contribuind la validarea și extinderea la nivel național a unui model de intervenție care integrează elemente ale dezvoltării economice cu elemente de dezvoltare socio-educatională și ocupare a forței de muncă și își propune să valorizeze potențialul existent deja în comunitățile rurale, contribuind astfel la o creștere sustenabilă a acestora.

7. Concluzii

Abordarea integrată a intervenției specifice proiectului „MADE in RURAL”, care pune accentul pe implicarea activă a comunităților și, în mod special, a persoanelor aflate în sărăcie și risc de sărăcie, pentru identificarea și găsierea de soluții pentru propriile nevoi de dezvoltare, constituie un model care poate fi ușor replicat pentru a asigura o dezvoltare economică susținută, durabilă a spațiului rural și pentru a contribui la lupta împotriva sărăciei.

Pașii și etapele de intervenție, dezvoltare, împuternicire și asistență, sunt elementele principale pentru a asigura rezultatele dorite și impactul pozitiv în procesul de re-definire a spațiului rural, astfel încât acesta să devină, dintr-un mediu defavorizat și defavorizant, un mediu care oferă oportunități și condiții normale și decente de trai pentru fiecare persoană, reducând decalajele dintre urban și rural.

Esențial pentru a provoca schimbări viabile și de durată în dezvoltarea ruralului românesc, rămân schimbarea atitudinii și a modelului de intervenție, de la considerarea ca beneficiari a persoanelor vulnerabile, la implicarea lor ca parteneri, de la un statut de intervenție asistențială la un model care valorizează potențialul local și pune accentul pe creșterea încrederii în capacitățile și abilitățile proprii, atât la nivel de individ, cât și la nivel de comunitate.

Elementul distinctiv care oferă substanță și valoare unei intervenții integrate din punct de vedere economic rămâne, însă, valorificarea potențialului local prin stimularea și sprijinirea inițiativelor de antreprenoriat social și a structurilor de economie socială, care presupune nu doar identificarea de soluții care să urmărească un scop economic, dar și modalități care să abordeze în

mod creativ și sustenabil soluționarea problemelor complexe cu care se confruntă spațiul rural.

Iar succesul unui astfel de model se regăsește în relația de încredere dintre comunitate și organizație, o relație construită în timp care are la bază seriozitatea, abordarea sustenabilă centrată pe nevoile comunității și ale persoanei și îndeplinirea rolurilor asumate cu profesionalism.

Bibliografie

1. Fundația World Vision România. www.worldvision.ro. Accesat la data de 26.08.2016.

2. Fundația World Vision România. (2016). Proiect Made in Rural - Dezvoltare economică rurală prin revitalizarea tradițiilor populare și exploatarea potențialului economic non-agricol. www.madeinrural.ro. Accesat la data de 26.08.2016.

3. Fundația World Vision România, *Târgul de la Sat*. www.targuldelasat.ro. Accesat la data de 26.08.2016.

4. Institutul Național de Statistică <http://statistici.insse.ro>. Accesat la data de 26.08.2016.

5. Institutul Român pentru Evaluare și Strategie. (2015). *Ocuparea, Angajabilitatea și Antreprenoriatul în Mediul Rural*. Accesat la data de 26.08.2016, de pe <http://www.madeinrural.ro/wp-content/uploads/2015/12/Sinteza-Raport.pdf>.

6. Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. (2016). *Programul Național de Dezvoltare Rurală pentru perioada 2014 – 2020*. Accesat la data de 26.08.2016 de pe <http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/PNDR-2014-2020-versiunea-aprobata-20-aprilie-2016.pdf>.